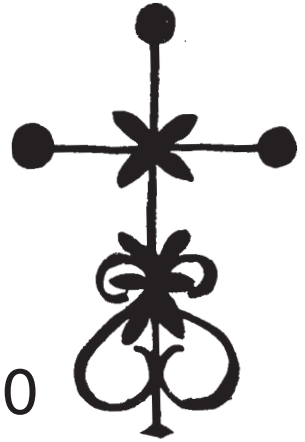

TARVAS

KOTISEUTULEHTI

N:o 2, 2000

Toimittanut Kalervo Mäkinen

Julkaisijat Tarvasjoen kunta ja seurakunta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tarvasjoen yhdistys – 75 vuotta toimintaa lasten hyväksi

Tämän lyhyen historiakatsauksen tietolähteenä ovat olleet yhdistyksen kokouspöytäkirjat vuosien varrelta ja yhdistyksen 40-vuotishistoriikki.

Yhdistyksen toimintaa tarkasteltaessa tulevat selvästi esille tärkeät teemat:

– tiedon jakaminen lapsille, nuorille ja perheille

– lasten harrastus- ja vapaa-ajantoiminta

– lasten ja lapsiperheiden arjen tukeminen ja

– keräykset ja tempaukset yhdistyksen toiminnan rahoittamiseksi.

Mainitut teemat ovat tänäkin päivänä ajankohtaisia, vaikka toiminta ajan myötä on saanut vanhojen tuttuun tapojen lisäksi uusia ja erilaisia muotoja.

Tässä työssä on 75 vuoden aikana ollut mukana suuri joukko tarvasjokelaisia, pieni osa aktiivisesti toimintaa järjestämässä ja suurempi osa mukana tapahtumissa ja toimintaa eri tavoin tukemassa. Tämä katsaus menneeseen keskittyy eri toimintamuotojen esittelyyn ja välittää samalla kiitokset kaikille niille henkilöille, jotka vuosien varrella ovat tehneet arvokasta vapaaehtoistyötä MLL Tarvasjoen yhdistyksessä.

Ensimmäinen merkintä toiminnasta on ”pöytäkirja, laadittu Tarvasjoen Nuorisoseurantalolla sunnuntaina tammikuun 11. p:nä 1925, siinä kokouksessa, missä päätettiin esille ottaa kysymys Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistyksen perustamisesta Tarvasjoelle. Läs-nä oli noin toistasataa henkilöä. Ensimmäiseksi johtokunnan jäseniksi valittiin rouvat Lempi Raitala, Suoma Mattila ja Fiina Rönmark, opettajat Emilia Helve, kirkkoherra Väinö Raitala, opettaja Väinö Vastamäki, maanviljelijät V.Z. Lindström, Oskari Knaapi ja Erkki Yrjänä.” Yhdistys päätettiin perustaa, mutta aktiivista toimintaa yhdistyksellä ei ollut pitkään aikaan.

Sota-aika oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tarvasjoen yhdistyksen toiminnassa poikkeuksellista aikaa. Tarvasjoen ruotsalainen kummipitäjä Segloora lähetti avustuksina käytettyjä vaatteita, kahvia ja rahaa. Näillä avustuksilla pystyttiin rahoittamaan yhdistyksen toimintaa. Sotakummitoimikunta sai Suomen Huollosta ja ruotsalaisilta kummeilta avustuksia ja jakoi niitä Tarvasjoen sota-orvoille.

Vasta vuonna 1943 pääsi yhdistyksen normaali toiminta paremmin vauhtiin. Mm. kouluhammaslääkäritoiminta saatiin yhdistyksen avustuksella käyntiin, aluksi ensimmäisen luokan oppilaille. Yhdistyksen pöytäkirjassa vuodelta 1943 mainitaan myös, että ”varhaisnuorion käyttäytyminen tuottaa kasvattajille paljon huolta. Harrastusten ohjaamiseksi olisi tarpeen saada liikuntavälineitä.” Aivan sama huoli on ajankohtainen myös uudella vuosituohannella ja yhdistyksessä voidaan pohtia keinoja nuorison vapaa-ajan ohjaamiseksi.

Vuodelta 1944 löytyy pöytäkirjamerkintä, jossa ”päätettiin ostaa lampaita, mikäli niitä on saatavissa ja sijoittaa ne lapsirikkaisiin puutteellaisiin perheisiin.” Hammashoito laajennettiin koskemaan kaikkia alle 15-vuotiaita ja vanhempiakin tarpeen mukaan. Eräälle suurperheelle äidille päätettiin laitattaa

Nappulahiihtojen lähtö helmikuussa 2000.

keinotekoiset hampaat. Tärkeä asia oli myös osallistuminen terveystieteiden palkkaukseen ja neuvolaan tarvittavan kaluston hankintaan. Myöhemmin 40-luvulla yhdistys lahjoitti kunnalle rahaa terveystalo Tarvalan rakennuskustannuksiin.

Sota-ajan jälkeen toiminta vakiintui ja tietyt tärkeiksi koetut vuosittaiset tapahtumat jatkuivat vuodesta ja vuosikymmenestä toiseen lähes muuttumattomina. Uimakursseja järjestettiin jokirannassa 40-luvulta 70-luvun alkuun asti, jolloin kuntaan saatiin oma uimahalli. Uimakurssin vetäjän ja sopivan uima-alueen löytäminen aiheutti joskus ongelmia, mutta joitain poikkeuksia lukuunottamatta kurssi järjestettiin vuosittain. Uimakurssin yhteydessä tuli tavaksi järjestää myös suosittu retki Yläneelle Pyhäjärven rantaan, jossa uimakoululaiset saivat kokeilla uimista järvedessä.

Yhdistyksen toiminnan alusta lähtien on järjestetty tiedotusiltoja ja -kursseja eri aiheista. Ajankohtaisia aiheita eri vuosikymmeninä ovat olleet mm. terveystieteiden, kotivalmiuskurssit, äitikirjat, hyvän käytöksen kurssit, kodin ja koulun yhteistyöillat ja vanhempainillat. Mainitut kotivalmiuskurssit järjestettiin mm. vuonna 1958, jolloin pöytäkirjamerkintä kertoo, että ”kurseille kutsutaan 17 v. täyttäneitä neitoseja ja nuoria rouvia” ja ohjelmaa järjestetään eri aiheista neljänä huhtikuun iltana. 60-luvun alussa järjestetyt hyvän käytöksen kurssit rippikoululaisille ja myöhemmin kansalaiskoululaisille todettiin tarpeelliseksi ja saivat hyvää palautetta. Vuonna 1974 suunnitellaan ollut ”nuorten parien avioliittokoulu” ei hyvästä ideasta huolimatta ilmeisesti toteutunut, olisiko syytä ollut aiheen vaikeus. Ompeluiltoja

Askarteluhetki leikkikentällä kesällä 2000.

Tervehdyksen vastaanotto 75-vuotisiltamissa. onnittelevuorossa Sotaveteraanit Arvo Tolvanen ja Pentti Kujanpää. MLL:n puolesta vastaanottamassa puhj. Ramona Leino ja varapj. Tiina Rauhala.

järjestettiin 50-luvulta 70-luvulle asti. Yhtenä tarkoituksena näissäkin illoissa oli varmasti tietojen ja kokemusten vaihto, koska ompeluseuran nimi eräässä vaiheessa muutettiin kasvatuskerhoksi.

Yksi tähän päivään asti kiinnostavuu-tensa säilyttäneet toimintamuoto ovat nappulahiihdot, jotka ovat olleet yhdistyksen toiminnassa jo 50-luvulta lähtien. Alun perin ajatuksena oli kannustaa lapsia hiihtoharrastukseen ja antaa lapsille samalla onnistumisen iloa, sillä kaikki osallistujat palkitaan pienellä palkinnolla. Myös vuoden 2000 nappulahiihtoihin riitti mukavasti osallistujia.

Lastenjuhla on järjestetty erityyppisinä tapahtumina 50-luvun alkupuolelta lähtien Näihin lastentapahtumiin ovat kaikki lapset aina olleet tervetulleita ja mielellään myös koko perhe yhdessä. Alkuaikoina lastenjuhlat koostuivat lasten omista esityksistä ja ne järjestettiin usein syksyllä lastensuojeluvuorilla. Myöhemmin lastentapahtumat ovat olleet elokuva- tai teatteriesityksiä, konsertteja, taikuriesityksiä tai peuhapäiviä. Vuoden 1999 teemana oli Halloweenjuhla.

Mannerheimin lastensuojeluliiton toimintaan kuuluu oleellisena osana myös erilaisten keräysten, arpajaisten ja myyjäisten järjestäminen toiminnan rahoittamiseksi.

Vuonna 1926 ”päätettiin tilata 500 kpl vappukukkasta myytäväksi paikkakunnalla.” Liiton alkuajoista asti myynnissä ollutta Vappukukkaa ei enää myydä, vaan moni on varmasti tavannut kerääjän, joka myy uutta juhlavuoden Vastuuta Lapselta -pinssiä. Vuonna 1968 yhdistyksen järjestämässä arpajaisissa arvan hinta oli yksi marka ja päävoiton oli keinutuoli. Kekseliäisyyttä ja aktiivisuutta on eri vuosina tarvittu moneen otteeseen, että toiminnan ylläpitämiseksi tarvittava rahoitus on saatu kerättyä.

Yhdistyksen uusimpia toimintamuotoja ovat mm. alle kouluikäisille suunnatut leikkikenttötoiminta, kuvis- ja askartelukerho sekä musiikkileikkikoulu ja lisäksi kierrätyspäivät ja kirpputori, turvaistuinvuokraus ja jäädisko. Oman mainintansa ansaitsee lastenkaitsijatoiminta, jossa perheillä on mahdollisuus edullisesti tilata kotiinsa koulutettu lastenkaitsija. Perheiden arkea on vuodesta 1999 ollut auttamassa myös MLL Tarvasjoen yhdistyksen järjestämä iltapäiväkerho. Ala-asteen 1. ja 2. luokan oppilaat voivat kerhossa viettää aktiivisen ja turvallisen iltapäivän aikuisen henkilön valvonnassa.

MLL:n Tarvasjoen yhdistyksen hallitukseen vuonna 2000 kuuluvat puh.joht. Ramona Leino, siht. Maarit Strandberg-Laaksonen, Vilma Asikainen, Hanna Haapanen, Soile Lahtivuori, Kirsi Lantee-Mäenpää, Sirpa Lehti, Hanna Lerkki, Marjaana Mäki, Tiina Rauhala, Nina Ristimäki ja Johanna Satopää. Uutta toimintaa järjestetään tulevaisuudessa niin kuin aiemminkin lasten, nuorten ja perheiden hyväksi paikkakunnalla ilmenevien tarpeiden mukaan.

Oheisen historiikin laati MLL:n Tarvasjoen yhdistyksen 75-vuotisjuhlaan

Hanna Lerkki

Tarvasjoen vanhin asukas Aina Kannisto (yli 100 vuotta) leipomassa piirakoita Palvelutalolla.

Palvelukeskuksen avointen ovien päivä. Esiintymässä lauluyhtye Mantelit.

Tarvasjoen vanhuspoliittinen ohjelma

Miksi vanhuspoliittinen ohjelma juuri nyt

Väestö ikääntyy kaikkialla maailmassa, meillä Suomessa maailmanennätysvauhtia. YK:n yleiskokous julistikin vuoden 1999 kansainväliseksi ikäihmisen vuodeksi. Vuoden teemaksi oli meillä Suomessa valittu ”vuosiin elämää”.

Eliniän odote on entistä parempi ja sen vuoksi meillä kaikilla on odotettavissa aikaisempiin sukupolviin verrattuna elinvuosia enemmän. Sen vuoksi ei olekaan yhdentekevää, mitä ne vuodet sisältävät. Tulevaisuutta on suunniteltava jo nyt.

Vuoden lopulla eli 13.12.1999 sosiaalilautakunta hyväksyi kokouksessaan ehdotuksen vanhuspoliittisen ohjelman laatimiseksi.

Tarvasjoella on aikaisemminkin tehty suunnitelmia vanhustenhuollon kehittämiseksi, mutta nyt haluttiin mahdollisimman laaja-alaisesti yhteistyössä eri hallinnonalojen, terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja seurakunnan yhteistyönä suunnitella työkalu päättäjien käyttöön. Vanhuspolitiikan hoitohan kuuluu kunnan kaikille sektoreille ja sen vuoksi on tärkeää, että mahdollisimman moni taho on ollut mukana suunnittelussa.

Koska kysymyksessä on vanhuspoliittinen ohjelma, se on tarkoitettu hyväksyä sosiaalilautakunnassa ja esitellä aina valtuustotasolle asti.

Ohjelman sisältö

Kuten aina suunnittelun lähtökohtana on ollut nykyisen tilanteen kartoittaminen. Työryhmä on selvittänyt vanhusväestön määrän kehityksen kunnassa tulevina

vuosina, kartoittanut nykyiset vanhustyön asiakkaat kysynyt työyksiköiden näkemyksiä vanhustenhuollosta.

On tarkasteltu nykyistä hoidon porrastusta, hoitopaikkojen hintaa sekä vanhusten asuntotilannetta. Samalla on selvitetty tilastojen valossa dementoituneiden henkilöiden määrää tulevina vuosina. Ennusteiden mukaan dementiapotilaiden määrä tulee lisääntymään väestön ikääntymisen myötä ainakin vuoteen 2030 saakka. Tarvasjoella ennustetaan 10 vuoden kuluttua olevan keskivaikeasti tai vaikeasti dementoituneita henkilöitä yli 75 vuotiaista 24 henkilöä.

Työryhmä pohditsi laitoshuollon ja avohuollon välistä rajanvetoa. Laitospaikkasuositus on 7–10 % 75-vuotiaiden määrästä. Tämä tarkoittaa Tarvasjoella noin 16 laitospaikkaa. Tärkeintä ei niinkään ole paikkojen määrä, vaan se, että voidaan tarjota riittävästi vaihtoehtoisia ratkaisuja. Palvelujen kysynnän ja tarjonnan vastaavuus edellyttää monipuolista palvelujen tarjontaa ja vaihtoehtojen räätälöintiä asiakkaiden vaihtelevien tarpeiden mukaan. Todellinen palvelurakennemuutos saadaan aikaan vain tarjoamalla avohuollossa ns. välimuotoisia palveluja ja mahdollistamalla avohuolto siten, että siellä on riittävästi työntekijöitä.

Palvelujen käyttäjäkin on kuultu vanhuspoliittista ohjelmaa laadittaessa. Työryhmä järjesti vuoden aikana kaksi keskustelu- ja tiedotustilaisuutta ohjelmasta.

Vanhuspoliittinen ohjelma on vastaus siihen, miten vanhukset hoidetaan Tarvasjoen kunnassa vuosina 2000–2010.

Jotta vanhuspoliittisesta ohjelmasta ei tulisi vain ”hyllöön jäävä asiakirja”, on työryhmä selkeästi esittänyt seitsenkoh-taisen tavoiteohjelman. Tämä ohjelma on aikataulutettu suunnitelmavuosille.

Työryhmän esittämiä vanhustenhuollon tavoitteita vuoteen 2010

1. Hoidon porrastus

Hoitokäytännöistä on jatkuvasti sovit-tava perusterveydenhuollon ja sosiaali-toimen välillä. Tämän lisäksi arviointia ja yhteistyötä on oltava laitos- ja kotihoi-don välillä.

2. Vanhustyön palvelurakenne

Nykyistä palvelurakennetta on tarkoi-tus täydentää siten, että perustetaan de-mentoituneille henkilöille pieni palvelu-koti.

3. Kotihoito

Työryhmä pitää tärkeänä ympärivuorokautista ja turvallista kokoviikkoista hoitoa. Tämä vaatii panostamista am-mattitaitoiseen ja riittävään henkilöstöön.

4. Kuntoutuspalvelut

Tarkoituksena on, että vanhustyön joh-taja tekee palvelutarpeen arvioimiseksi kotikäynnit kaikkien niiden tarvasjoke-laisten yli 80-vuotiaiden luokse, jotka eivät vielä ole palvelujen piirissä.

5. Vanhusten asuntojen varustetason parantaminen

Työryhmä pitää tärkeänä, että vanhus-ten asunnot ovat sellaisessa kunnossa,

että kotona asuminen onnistuu mahdol-lisimman pitkään.

6. Yhdistyksen perustaminen

Perustetaan vanhusten asioiden hoita-mista varten yhdistys.

7. ATK-pohjainen tietojärjestelmä

Hoitotyön laadun arvioimiseksi on saa-tava käyttöön luotettava mittari.

Kaikki edellä mainitut tavoitteet työ-ryhmä konkretisoi toimenpiteiksi ja teki suunnitelman toteuttamisaikataulusta vuosille 2001–2010. Saatiin aikaan arki-elämän työkalu.

Vanhuspoliittisen ohjelman laadinta aloitettiin vuoden alkupuolella ja työ-ryhmä kokoontui yhdeksän kertaa. Nyt ohjelma on valmis ja se on menossa poliittiseen käsittelyyn.

Työryhmässä mukana olleena täytyy todeta, että jo nyt, työskentelyn aikana, on käyty rakentavaa keskustelua. Mielestäni jotain on jo sinänsä tapahtunut, kun ”paperi” on saatu valmiiksi. Ohjel-man laadinta on vaatinut tietynlaisen prosessin, johon työryhmän jäsenet ovat hyvin sitoutuneet.

Toivon, että nyt laadittu vanhuspoliit-tinen ohjelma on osa kunnan hyvinvoin-tiohjelmaa ja siinä esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet tulevat sisällymään kunnan tulevien vuosien talousarvioon ja -suunnitelmaan.

Iiris Paalu
Sosiaalijohtaja
Vanhuspoliittisen työryhmän sihteeri

Tarvasjoen nuorin sankarivainaja

Erkki Norri oli syntynyt Saima ja Kalle Norrin 11 lapsiseen perheeseen toiseksi vanhinpana 30.3.1923. Jo lapsesta asti hän oli ollut vilkas ja energinen, ensimmäinen leikissä ja kisassa. Heti kansakoulusta päästyään hän oli liittynyt suojeluskunnan poikaosastoon. Hänestä kehittyi hyvä urheilija ja vieläkin on hänen sisarellaan monia palkintoja, joita Erkki on voittanut ikäluokkansa sarjoissa erityisesti hiihdossa ja mäkihypyssä. Hän oli myös taitava käsistään ja itse hän valmisti urheiluvälineitä. Niinpä itse tehdyillä suksilla ja mäkiuksilla hän voitti monta kilpailua.

Erkki oli perinyt isältään voimakkaan isänmaallisuuden ja maanpuolustushengen. Tuon ajan maataloustyöt olivat raskaita ja talvisinkin metsätyöt veivät arjen valoisan ajan. Väsymättä Erkki kuitenkin käytti vapaa-aikansa suojeluskunnan harjoituksiin ja läpi metsän kulki hyvä latu hypyrimäelle Takatalontien varteen, jossa Erkki kävi ahkeraan harjoittelemassa. Vannomaansa suojeluskuntavaltaa hän piti hyvin velvoittavana ja puhui usein siitä mitä se vaaran uhatessa häneltäkin vaatii.

Talvisodan aikana hän oli vartiotehtä-

Erkki Norri rippikoulukuvassa.

vissä puhelinkeskuksella ja voimalaitok-sen padolla sekä suojeluskunnan lähetti-nä. Lähinaapurina ja ystävänä Tuure Korpi muistelee, että kun hän huhtikuun alussa 1941 lähti sotaväkeen, tuli Erkki viimeisenä iltana hyvästejä jättämään. Tuolloin hän oli sanonut olevansa varma, että sota pian uudelleen syttyy ja että hän lähtee vapaaehtoisena ryssää Karjala-sta pois ajamaan.

Jatkosodan syyttyä hän heti pyrkiin vapaaehtoisena rintamalle. Vasta 18 vuot-ta täyttäneenä hänen oli saatava vanhempien suostumus. Äiti kieltäytyi nimeään kirjoittamasta luvan alle, sillä hän pelkä-si liian innokkaan ja uhrivalmiin poikan-sa puolesta, peläten pahinta. Isä kuitenkin antoi luvan ja heinäkuun alusta Erkki lähti koulutukseen, ensin Urjalaan ja sieltä Ouluun.

Kenttäpostikirjeiden kertomaa

Helvi Norri on tallentanut veljensä rintamalta kirjoittamat monet kirjeet, jotka havainnollisesti kertovat hänen sotamat-kansa vaiheet aina kaatumiseen asti. Ensimmäiset kirjeet kertovat koulutus-vaiheesta, jossa Erkki kertoo mukana

olevan Urho Jännärin Tarvasjoelta, muiden koulutettavien ollessa lähinnä Pohjois-Suomen poikia. Alkuun lähdeettäessä Urjalassa mukana olivat olleet vielä Pekka Koskinen ja Kauko Lehto Tarvas-joelta. Vaikka tuttuja ei samassa joukos-sa ollutkaan, hän sanoo viihtyvänsä.

Seuraavat kirjeet kertovat, että hänet on sijoitettu JR 12, sen II pataljoonaan. Rykmentti on koottu pohjois-Suomesta ja vain eräs nimeltämainitsematon mies on Karinaisista. Rykmentti on tullut rintamalle Kiestingin lähellä ja heti osallistunut taisteluihin saksalaisten rinnalla. Sensuuri ei ole puuttunut hänen kirjeit-tensä varsin avoimeen kuvukseen rinta-maolosuhteista. Hän kertoo olevan kun-kiakasta palvelusta ihailmansa kenr Hj. Siilasvuon alaisuudessa. Hän kuvaa kuinka saksalaiset eivät ole tottuneet korpi-sotaan ja kuinka ankaria olivat olleet edellisten viikkojen taistelut niin JR 12:sta kuin JR 56 miehille. Suomalaiset olivat joutuneet mottiin, kun oli huolto-yhteydet katkenneet ja uhreja säästämät-tä oli hyökätty Louhea kohti. Hän kertoo Tarvasjoen entisen kirkkoherran pojan eversti J. Turtolan kaatumisesta noissa taisteluissa.

Rauhallisemmassa vaiheessa hän 15.9.1941 kirjoittaa Vienan komeista maisemista. ”Täällä on silmäkantamatomat jängät tai suuret järvenselät. Välillä taas on lähes lävitsepääsemättömät komeat hongikot tai korkeat vaarat metsäsin rintein.” Kotityöt ovat huolena. Hän kysyy onko perunannostoon jo päästy ja saatiinko öljymoottori vanhoihin koneisiin käymään? Huolena ovat myös aikainen talvi ja pohjaveden alhaisuus, koska vettä oli karjalle joesta asti ajettava.

Metsämiehenä hän ihailee Kiestingin metsien riistarikkautta. Hän kertoo jo ruuaksi metsästetyn hirviä, poroja, metsoja, pyitä ja teeriä. Sodan melskekään ei niitä ollut karkoittanut. Ruuasta ei ollut puutetta, sillä he olivat saksalaisten ruuisa. Niistä hän kertoo kahdessakin kirjeessä hämmästellessen sen monipuolisuutta. Tarjolla oli liha- ja kalasäilykkeitä, juustoa, voita, sokeria ja suklaata. Olipa tarjottu viiniäkin, jota saksalaiset olivat juoneet kuin maitoa. Saksankielistäkin hän oli oppinut muutaman sanan ja muodosti lauseita.

Komppanian tappioista on maininta jo 15.9.1941, jolloin hän sanoo komppaniassa olevan vain 70 miestä, vaikka sitä on täydennetty jo viisi kertaa. Sissiretkellä komppania oli törmännyt venäläiseen aliupseerikouluosastoon, jonka 150 miestä oli tuhottu kahdessa tunnissa. Hän sanoo, että tappaminen on kauheaa, kuin teurastusta, mutta ei auta, muuten itse tai te tulette surmatuiksi. Sitten hän kuvaa turtumista: ”kyllä tähän tappelemiseen pian tottuu, on kuin menisi kotona viljankorjuuseen.”

Kuukautta myöhemmin hän kirjoittaa: ”Olimme motissa kolme viikkoa ja saksalaiset huolsivat ilmasta komppaniaa. Kun motti purkautui, otettiin paljon vankeja ja sotasaalis oli ihan mahdoton. Komppaniasta on enää jäljellä puolet. Pakkasta on ollut jo yli 30 astetta.”

Kirjeissä Erkki lähetti kotiin valokuvia, venäläistä rahaa ja kortteja. Myös palkkarahojaan hän lähetti pyytäen talentamaan. Joulukuun 1941 hän sai kahden viikon loman. Se jäi lämpimänä hänelle mieleen. Tutut ja naapurit tuli vierastettua ja tärkeitä asioita hoidettua.

Udessa kaupungissa eläkepäiviään viettävä Urho Jännäri kertoo, että he olivat Erkin kanssa olleet yhdessä ilmaparjuntamiehinä kesäkuun Kenttätuvan mäellä, kun siellä olevat lotat olivat kiusoitellen sanoneet miehen olevan sodassa, jolloin he kuin uhmalla olivat päättäneet lähteä vapaaehtoisesti sotaan. Niinpä he Urjalan kautta olivat tulleet Kiestinkiin ja joutuneet pienen koulutuksen jälkeen heti taisteluihin n. 30 muun vapaaehtoisen joukossa. Täällä aakkosjärjestyksen mukaan ryhmä jaettiin kahdeksi, toiset JR 12:sta toiset sissip. 3:een. Näin Urho ja Erkki joutuivat eri osastoihin. Vain kerran tämän jälkeen he tapasivat toisensa ennen joulua, jolloin Urho sairastui keuhkokuumeeseen ja joutui sotasairaalaan.

Paluu lomalta Oulusta Kiestinkiin kuorma-auton lavalla oli kovassa pakkasessa ja huonoilla teillä Erkille koettelemus. Pataljoonaan päästyään hän kirjoittaa, että korsut ovat jo hyvin tehtyjä, lämpimiä ja melkein mukavia. Elettiin pysähtyneen rintaman asematavaihetta ja Erkillä oli aikaa hiihdellä komeilla vaaroilla, kuten hän kertoo. Yhdessä olivat sotilaat tehneet hyppymäenkin, jossa oli pidetty kilpailut. Komppania oli vuoden alussa saanut uuden päällikön, Mannerheimristin ritarin luutnantti Soini Mikkosen, josta miehet pitivät.

Helmikuun kirjeet kertovat pitkistä sissiretkistä vihollisen selustaan. 13.2.1942 päivätyssä kirjeessä hän kertoo retkellä tuhotusta venäläiskolonnasta. Sodan luonne on aivan kuin muuttunut. Vienan äärettömissä erämaissa on miehiä harvassa ja joukot ovat puolin ja toisin ryhmittyneet aseisiin harvassa olevien kylien liepeille ja teiden varsiiin. Nyt käydään tiedustelupartiossa tai isketään kuin valkea miekka metsien kätöistä lumipuvuissa yllättäen vihollisen armoa tuntematta.

Kertoessaan 27.2. päivätyssä kirjees-

Partiomatkalla 3.3.1942 otettu kuva.

Väsytynyt joukkue partiomatkalta paluun jälkeen 5.3.1942 Kiestingissä Vienan erämaissa.

sään kolmen päivän sissiretkestä, jolla oli hiihdetty yli 100 kilometriä, Erkki ainoan kerran puhuu väsymyksestä ja toteaa sodan olevan raakaa peliä. Mukana tulleet kuvat kertovat lumipukuisista miehistä ja mainiosta Tapiola-korsusta.

Viimeinen sissiretki Pirttijärvelle

On historiasta tunnettua, että Mannerheimin käskyllä (8.11.1941) oli hyökkäys Louheen ja Muurmanskin radalle pysäytetty saksalaisten yritysten tyrehtyessä. Niinpä harvaa rintamalinjaa vain varmistettiin ja vihollisen liikkeitä tarkkailtiin. Hyökkäystoimintaa olivat vain sissiretket.

Viime vuosina on paljon kirjoitettu ja käyty kiistaa ev.luutn. Ali Koskimaan johtamasta sissiretkestä Pirttijärvelle 11.–13.3.1942. Tapauksesta kertoo mm. Eino Pohjamon kirja Jänkäläkäärät ja Eino Pietolan Kadonnut partio. Molempien kuvaukset ovat lähes samanlaisia, mutta tappion syistä kiistellään ja syyllisiä etsitään. Tämä sissiretki jäi Erkki Norrin viimeiseksi.

Rykmenttikomentaja ev. A.A. Puroma oli lomalla ja rykmenttiä komensi ev. Wirkkunen. Hän sai D:an vs. komentajalta ja esikuntapäälliköltä 7.3.1942 käskyn kahden pataljan voimin tuhota miehitysjoukot ja polttaa talot Vitsataipaleen ja Pirttijärven kylistä Kierettijärven rannalla Louhesta etelään 11.–16.3. päivien välisenä aikana. Tehtävä annettiin II pataljan johti Koskimaa.

Maaliskuun 12 päivän aamuna 300 miehen hiihtojoukko lähti matkaan. Pak-

Ryhmäkuva Tapiola-korsun oviaukolla viikkoa ennen Erkki Norrin kaatumista Pirttijärvellä.

kasta oli n. 40 astetta ja aavalla navakka tuuli. Illaksi oli saavuttu valittuun tukikohtaan, josta yön pimeydessä hiihdettiin n. peninkulman matka Vitsataipaleeseen. Sen Koskimaa oli valinnut ensimmäiseksi kohteeksi, koska siellä piti olla vahva miehitys. Yllättäen kylä olikin tyhjä. Kylän satakunta taloa sytytettiin tuleen. Yöhön kohosi peninkulmia näkyvä loimotus.

Vuorokauden vaihduttua osasto lähti hiihtämään Pirttijärveä kohden. Matkal-

Lokakuun 10 päivänä 1997 siunattiin 35 Pirttijärven joukkohaudasta löydetyn sankarivainajan jäämistöt Kajaanin kirkossa haudattaviksi Kajaanin sankarihautaan. Heidän joukossa oli myös Erkki Norri. Sotilaspapit ja kirkkoherra, Tapio Leinonen toimittivat siunauksen.

la hiihdettiin vähän harhaan ja kylän vastarannalle saavuttiin kello viideltä aamulla. Puolikilometrisen jäälakeuden takana näkyi kylän valot ja savupiipuista nousi savu. Kylässä siis asuttiin. Väsymys painoi jo miehiä. Päälliköt arvioivat tilannetta. Kiertäminen suojaisaa, alunperin aiottua etenemisuraa hyökäten merkitsisi 3–5 km. hiihtoa. Päivä jo valkeni ja miehet väsyivät. Komentajalla oli vaikea valinta. Koskimaa valitsi suoran hyökkäyksen aavan jään ylitse. Hän uskoi, että nopea häikäilemätön hyökkäys ajaisi vihollisen pois kylästä ennen kuin se pystyy vastarintaan.

Ryhmät lähtivät liikkeelle. Jänkäläkäärät lähtivät henkensä edestä. Puolivälissä selkää he näkivät, että vastarannalla juostaan aseisiin puolipukeissa. Kun vastarantaan oli ensimmäisillä enää vajaa 50 metriä, kuului venäläinen tultakomento. Vastassa oli tappava tuli. Osa miehistä heittäytyi maahan, osa jatkoi. Syntyi sekasorto. ”Jäältä kuului tuskan ja avun huutoja ja näky oli surkea. Osa sinne heittäytyneistä oli jo hengettomina, osa haavoittuneina, mutta oli vielä terveitäkin. Kaikkien kohtalo oli kuitenkin sinetöity. Vihollinen vaani verenhimoisesti saalistaan. Pienikin liike veti kiivaat luotisarjat puoleensa. Kuolleet kuolivat monta kertaa, haavoittuneista katosi henki ja terveistä tuli vammaisia tai vainajia,” kirjoittaa Pohjamo. Sivustalla hyökänneet pääsivät metsän suojaan. He kuolivat avunhuudot, mutta auttaa ei voitu. Pakoon päässeet kokoontuivat mesän suojaan. Kuultuaan alijohtajien mielipiteen päätti Koskimaa vetäytyä. Lähtö tapahtui murheellisin mielin, sillä jäällä olevat täytyi jättää pakkasen ja vihollisen huomaan. ”Kello kävi silloin jo yhdeksää. Kaakon taivaalla loisti yhä kiristyvän pakkaspäivän aurinko. Sillä oli verinen hymy tänään perjantaina 13 maaliskuuta, tappion päivänä,” kuvaa Pohjamo.

Vasta puolenpäivän jälkeen venäläiset uskaltautuivat tutkimaan jäällä makavia jääkäreitä. Tuolloin kuusi haavoittunut nousee ylös ja heille alkoi pitkä sotavangin taival. Heistä kolme palasi syksyllä 1944 vankien vaihdossa Suomeen. Kaatuneita oli 48, joista yksi upseeri ja kuusi aliupseeria. Kaatuneiden joukossa oli Erkki Norri. Venäläiset hautasivat heidät joukkohautaan.

Kotona jo huolestuttiin, kun usein kirjoittava Erkki ei vastannut kirjeisiin. Seuraava kirje olikin sotilaspastori Lauri Salovaaran 21.3.1942 päivätyt kirje, jossa hän ilmoittaa Erkin kuolemasta. Myös asetoveri korp. Toivo Kärsä lähetti kirjeen, jossa hän kertoo Erkin kaatumisesta ja kuinka aseveljet kaipaavat iloista ja aina reipasta Erkkiä.

Kun Erkki Norrin ruumista ei saatu kotikirkkomaan multiin, kantautui Tarvasjoelle monia huhuja siitä, että Erkki ehkä olikin jäänyt vangiksi ja on elossa Venäjällä. Äiti elähti kuolemaansa asti toivoa Erkin paluusta. Venäjän suomenkielisissä probakandalähetyksissä lähetettiin kaksi kertaa Erkki Norrin nimissä tervehdyksiä omaisille. Ehkä Erkin papereista oli löydetty nimi. Isä Kalle Norri lähetti Neuvostoliiton Punaiselle Ristille etsintäpyynnön sodan jälkeen, mutta sieltä tullessa vastauksessa ei sanottu tiedettävän Erkiä mitään.

Kun Neuvostoliitto hajosi, päästiin etsimään Venäjältä rintamalle haudattujen sankarivainajien jäänteitä. Erityisesti Eino Pietolan Pirttijärven sissiretkiä ja sen johtajia voimakkaasti arvostelleet kirjoitukset mm. Seura-lehdessä 1997 kiinnittivät huomion mahdollisen joukkohaudan etsimiseen ja löytämiseen. Niinpä tutkijat löysivätkin Pirttijärveltä joukkohaudan, johon oli haudattu 35 suomalaista sotilasta. Yksilöllisesti ei heitä kuitenkaan voitu tunnistaa, mutta tuntuu olevan voitu varmistaa Erkki Norrin kuuluneen haudattuihin. Syyskuun viimeisenä viikonloppuna 1997 nuo 35 sankarivainajaa siunattiin Kajaanin kirkossa ja haudattiin Kajaanin sankarihautaan.

Kalervo Mäkinen

Odotuksia ja terveisiä uudelle kirkkoherralle

Tarvasjoen seurakunnassa odotellaan innokkaina uutta kirkkoherraa Simo Rundgrenia virkaan tammikuun alussa. Olemme tutkailleet seurakuntalaisten odotuksia. Eläkekerholaiset saavat ensiksi puheenvuoron.

Eläkekerholaiset

Seurakunnan eläkeläiset kokoontuvat joka toinen keskiviikko kerhoon, jota ei suinkaan kirkkoherra pidä yksin vaan yhdessä diakonin ja kanttorin kanssa. Kerhon pitämisen vastuu on diakonilla. Viime vuosina kerhossa käy 30–40 henkeä.

Kerhon toimintaa

Nyt kerholaiset odottavat, että uusi pappi ehtisi myös mukaan eläkekerhoon, jonka ikääntyneet seurakuntalaiset tuntevat tosi tärkeäksi ja edelleen, ettei kovin suuria muutoksia tulisi. Myös lyhyitä, päivänmittaisia retkiä odotetaan edelleen järjestettävän. Eläkeläiset sanovat mielellään laulavansa Siionin Kannelta.

Mutta ehdottaapa joku kerholainen jotain uutta, kokeilemisen arvoista, joka on havaittu hyväksi Kolarin seurakunnassa! Kansanmiehen tyyliä toivotaan uudeltakin kirkkoherralta. Lisäksi eläkeikäiset lataavat odotuksia uudelle papille miesten mukaan saamiseksi myös eläkekerhoon niiden harvojen muutamien lisäksi, jotka ovat nyt mukana.

Muuta seurakuntatyötä

Tarvasjoella on talvisin 11 kinkerit, joita on pidetty viimeisten 30 vuoden aikana iltaisin. Osanottajia vuosittain on yhteensä 200–250 henkeä. Nyt vanheneva väestö odottaa hartaasti, että uusi pappi ei katkaisi tätä arvokasta ja perinteistä aikuiskasvatusmuotoa eri kylissä. Samoin lähetystyön toivotaan voimistuvan entisestään.

Kunnan palvelukeskuksessa on kerran parissa kuukaudessa ehtoollisen vietto, mutta kerholaiset pyytävät uudelta papilta vielä useammin palvelukeskuskäyntejä. On ymmärrettävää, että elämän ehtoeseen ehtineillä on toivomus seurakunnan iltatilaisuuksien alkamisajaksi klo 18!

Mikä on miehiään uusi pappi?

Eläkekerholaisia tuntuu huolettavan uuden papin työajan riittävyys ja niinpä he toivovat, ettei uusi kirkkoherra liikaa käyttäisi aikaansa valtakunnan ja maakunnan asioiden parissa askartelemiseen. He odottavat uuden papin olevan helpos-ti lähestyttävissä.

Työikäiset

Timo Teinoselta pyydettiin Tarvasjoen työikäisen väestön edustajana vastamaan kysymykseen: ”Mitä odotan kirkkoherralta?”

Tarvasjoen seurakunta on pieni; papeja on vain yksi. Tämä asettaa kirkkoherralle paineita. Jo ennen kirkkoherranvaaliprosessin käynnistymistä olin huolissani mahdollisuudesta, että tänne pieneen maalaispitäjään saataisiin uskonopiltaan johonkin äärilaitaan kuuluva teologi.

Joku voisi ajatella, että eikö sellaiselle teologille juuri yksipappinen seurakunta parhaiten sovikin: yksin hääriessä ei yhteistyökyvyttömyys tai -haluttomuus pääse haittaamaan. On kuitenkin muistettava, että pappi on seurakuntaa varten eikä seurakunta pappia varten. Yhteistyöhön tulisi kyetä kaikkien seurakuntalaisten kanssa. Yhteistyöongelmista on riittävästi esimerkkejä täältä Varsinais-Suomestakin.

Seurakunnan ainoan papin tulisi tuntea kiinnostusta kaikenikäisiä kohtaan. Luonnollisia yhteistyökumppaneita ovat kunnassa toimivat järjestöt. Kuitenkaan valtaosa seurakuntalaisista ei osallistu aktiivisesti järjestötoimintaan, eikä myöskään seurakunnan toimintaan. Kirkkoherran suurimmaksi haasteeksi näen niiden tavoittamisen, jotka eivät osallistu säännöllisesti seurakunnan toimintaan. Työikäisen kohdalla harvatkin kontaktit seurakuntaan voivat olla merkittäviä, mikäli ne koskettavat oman elämän asioita ja kysymyksiä.

Vaikka kirkkoherran tulisi tulla kaikkien kanssa toimeen, ei hänen silti pidä pyrkiä ensi sijassa miellyttämään seurakuntalaisia. Pappikin saa olla oma itsensä. Hänelläkin on oikeus omiin mielipiteisiin. Viime kädessä papin tehtävä nousee Raamatusta. Ei Jeesukseen aina ja kaikille puhunut lempeitä sanoja. Papin tulee olla uskollinen kutsumukselleen.

Katoliset puhuttelevat pappia isäksi. Kasvatuksessa puheita tärkeämpää ovat teot ja esimerkki: isän olemus, isän persoonana kokonaisuudessaan. Tämä pätee meihin kaikkiin isiin mutta myös seurakunnan paimeneen.

Nuoret

Nuoret vastatessaan tiedustelumme heidän toiveistaan uudelle kirkkoherralle

toivovat seurakuntamme nuorisotyön tehostamista. He kokoontuisivat mielellään useammin nuorteniltoihin, lähinnä oloiltoihin juttelemaan ja tapaamaan ihmisiä, pelaamaan pelejä. Nuoret odottavat seurakuntaamme uuden kuoron perustamista, jumalanpalveluksiin ”menevämpää” musiikkia, nuorille suunnattuja tempauksia ja retkiä.

Rippikoulun käyminen kalastusriparilla ja Lapin vaelluksella ovat nuorten toivelistalla. Isokset mielellään entistä enemmän voisivat olla tunneilla mukana esim. esittämällä sketsejä raamatunkohdista. Uuden papin he toivovat muistavan lapsi- ja nuorisotyön tärkeyden.

Edelleen nuoret toivovat mukavaa pappia ja ennakkoluulotonta tutustumista. Nuorten mielestä olisi myös tärkeää, että seurakunta voisi osallistua entistä enemmän yhteistyöhön kunnan kanssa.

Näissä vastauksissa käynee ilmi, kuinka monenlaisia odotuksia kohdistuu seurakuntatyöhön ja kuinka tärkeäksi se koetaan Tarvasjoella. Tietenkään näitä kaikkia pappi ei voi tehdä yksin. Kirkkoherra voi olla kannustamassa ja tuke-massa eri työalojen työntekijöitä, diakonia, nuorisotyönohjaajaa, kanttoria, lastenohjaajaa ja ennen muuta seurakuntatyöstä vastuuta kantavia luottamushenkilöitä ja vapaaehtoisia avustajia.

Matkalla sydämen jouluun

Läntinen kristikunta Suomi mukaan lukien valmistautuu vuonna 2000 viettämään Kristuksen syntymäjuhlaa suuremman ulkonaisen vaurauden keskellä kuin milloinkaan ennen. Kasvava talous on jauhanut hyvinvointia kansakunnille ja yksittäisille ihmisille. Laman vuosista ei enää puhuta vaan ne on jätetty taakse kuin pahat muistot, jotka mielellään unohdetaan. On odotettavissa vilkkaan kaupan jouluaika jälleen. Vaikka keskimääräisesti kansakunnalla menee hyvin, niin silti on syytä muistaa, että joillakin on elämä jatkuvasti hyvin tiukalla. Emme välttämättä luo ympärillemme valoisaa joulumieltä rakentaessamme sitä ulkonaisen, tavarakeskeisen ajattelutavan pohjalta.

Ihmisen elämänpainopainu on läpi historian muodostunut ulkoisten elinolosuhteitten turvaamisesta. Ruoka, vaatteet ja katto pään päälle ovat olleet ne elämän perusedellytykset, joiden vuoksi on jouduttu taistelemaan. Tämä ulkoinen todellisuus varastaa helposti ihmisen ajattelussa ja elämässä kaiken huomion ja vie kaikki voimavarat. Ajan henki ja yleinen ilmapiiri saattaa olla niin yksiselitteisesti vain tähän ulkonaiseen kiintynyt, että hengellinen todellisuus katoaa näköpiiristä kokonaan.

Mutta onneksi on joulu. Olkoonkin, että sen valmistelu näyttää aina lähtevän liikkeelle myymisen ja ostamisen tasolta se vie lopulta meidät elämän syvimpiin asioitten äärelle. Kun kansakunta lopul-

ta pysähtyy huomataan, että jouluaaton kirkot täyttyvät, hautausmaille syttyy kynttilämeri ja jouluyön ja -aamun jumalanpalveluksiin kokoontuu harras kirkkokansa veisaamaan jouluvirren.

Vuosi vuoden jälkeen huomaamme, että ihminen haluaa kulkea kohti hiljais-ta sydämen joulua yhdessä Marian ja Joosefin ja Jeesus-lapsen kanssa. Joulu on lopultakin ihmiselle mahdollisuus tehdä matka sisäiseen elämään.

”Jouluyö, juhlayö, Päättynyt kaikk’ on työ, kaks vain valveill’ on puolisoa, lapsen herttaisen nukkuessa seimikätkyessään, seimikätkyessään.”
Arkisen elämänmelnskeen tauotessa pysähdymme katselemaan joulun iko-

nia. Näemme siinä kuvan, joka kertoo Luojamme suuresta rakkaudesta meitä luotujaan kohtaan. ”Niin hän rakasti meitä, että antoi ainoan poikansa ettei kukaan joka uskoo häneen joudu hukkaan vaan pääsee osalliseksi iankaikkisesta elämästä.”

Kätkekäämme tämä joulun kuva sydämeemme. Antakaamme joulun tulla sydämeen asti.

SIMO RUNDGREN

JOULUNAJAN KIRKOT

su	24.12.	klo 16 22	jouluaaton kirkko jouluyön messu
ma	25.12.	klo 8	joulukirkko
ti	26.12.	klo 10	tapanin messu
su	31.12.	klo 10	rov. Kyyrön lähtömessu
ma	1. 1.2001	10	khra Rundgrenin tulomessu
su	31.12.		Messun jälkeen vietetään Tarvasjoen Seurakuntatalolla rov. Jouko Kyyrön lähtöjuhlaa. Kaikki seurakuntalaiset tervetuloa.

Uusi kanslistimme Tuija Pajula

Vuoden 2001 alusta on kirkkoherranvirastossa uusi kanslisti Tuija Pajula. Hän on syntynyt Karinaisissa ja on perheeton. Koulutukseltaan hän on ylioppilasmerkonomi ja työskennellyt aikaisemminkin seurakunnan palveluksessa Ypäjällä ja Loimaalla. Hän jatkaa osa-aikaisena Ypäjällä edelleenkin. Tarvasjoella hän on tiistaisin ja torstaisin. Myös sairaalamaailma ja lehtien ladontakin on hänelle tuttua.

Harrastuksistaan hän mainitsee mm. kuorolaulun, liikunnan ja käsityöt. Tuija Pajulan mielivirsit on mm. Vieraalla maalla kaukana, Herra kädelläsi, mutta ehdottomasti vaikuttavin Tuijan mielestä on Nyt ylös sieluni. Musiikkia hän kuuntelee muutenkin mielellään. Myös

kirjallisuus on saanut hänestä ystävän. Mielikirjallisuutta ovat Väinö Linnan Tuntematon sotilas ja Alexandre Dumas'n Monte Criston kreivi.

Arjen keskelle iloa ja voimaa tuovat pienetkin jokapäiväiset asiat, omaiset, ystävät, luonto, harrastukset ja tietenkin rukous. Tuija pitää itseään huumorintajuksena ja nauttii tilannekomiikasta. Huumorilla hän itsekin yrittää vapauttaa ja piristää harmaata arkipäivää, vaikka ei aina jaksakaan. Vastoinkäymiset kuuluvat myös elämän arkipäivään. Suututtavia asioita uuden kanslistimme mielestä ovat ihmisten itsekkyyden ja välinpitämättömyyden itseään ja toisia kohtaan.

Tuija Pajula toivottaa Hyvää Joulua kaikille Tarvaslehden lukijoille!

LAHJA

Joulun sydän on lahja. Me annamme lahjoja ja myös saamme. Hyvinvointiamme kuvaa monien ihmisten mielestä lahjojen runsaus. Millaista olisi, jos kukin antaisi vain yhden lahjan ja saisi myös yhden. Olisiko helpompi silloin keskittyä vain yhteen ja valita se huolella? Voisi olla aika vaikeaa. Ei suinkaan joulun ilo ole kiinni lahjojen määrästä ja kalleudesta. Vanhat ihmiset muistavat ajan, jolloin lasten saamat joululahjat olivat yksinkertaisia ja niitä oli vähän, mutta joulu oli ihana juhla. Kyllä meidän kannattaisi nyt todella miettiä, mikä on tarpeen ja asiallista valitessamme joululahjoja ja keskittyä vain yhteen lahjaan. Suosittelemme. Siitä joulujuhlamme laatu vain paranee!

Joululahjan antaminen muistuttaa meitä Jumalasta, joka antoi ihmisuudelle lahjaksi oman poikansa Jeesuksen. Hän tuli Vapahtajaksemme.

Tämän Jumalan joululahjan olemme saaneet jo pyhässä kasteessamme. Oletko avannut Jumalan joululahjapakettin? Tiedätkö, mitä olet pyhässä kasteessa saanut lahjaksi?

Tunnustuskirjamme sanovat, että kas-

te antaa jokaiselle kristitylle koko elämän ajaksi riittämiin oppimista ja harjoittamista. Hänellä on jatkuvasti täysi työ uskoa lujasti se, mitä kaste lupaa ja vaikuttaa:

- voiton kuolemasta ja Perkeleestä,
- syntien anteeksiantamuksen,
- Jumalan armon,
- Kristuksen ja kaikki hänen tekonsa,
- Pyhän Hengen ja kaikki hänen lahjansa.

Siinäpä meille peräti viisi lahjaa Jumalalta yhteen pakettiin käärittynä!

Tämän lisäksi Katekismuksemme vaakuuttaa meille Pyhän Hengen lahjoina:

- uudestisyntymisen,
- oman uskon,
- osallisuuden Kristuksen kirkosta,
- pelastuksen.

Hyvät lukijat, tätä Jumalan kallista lahjaa olen saanut olla Teille jakamassa monissa, monissa ristiäisissä kuluneitten vuosikymmenien aikana. Muistaakamme, mitä olemme lahjaksi saaneet! Kiittäkäämme siitä ja luottakamme Jumalan lahjaan.

JOUKO KYRÖ

Pyhän Jaakon pyhiinvaellus
kiittää
Tarvasjoen seurakuntaa
työstä
pyhiinvaelluksen toteuttamiseksi
Hämeenlinnasta Turun tuomiokirkkoon.

Turussa Tuomiokirkon 700-vuotispäivänä

17.6.2000

Kalle Elonheimo

Kalle Elonheimo

pyhiinvaellussihteeri

Juvan kartano on oleellinen osa Tarvasjoen historiaa. Edellisinä vuosisatoina sen asujat elivät kuitenkin hyvin erilaista elämää, kuin sitä ympäröivä väestö. Siksi kartanon ja sen asujain vuorovaikutus jäi vähäiseksi. Kartano liitti Tarvasjoen kuitenkin vahvasti Suomen historiaan, sillä sen omistajat olivat vuosisatoja tärkeitä henkilöitä valtakunnan huipulta ja sen kohta-loissa.

Jälkimaailmalle säilyneissä asiakirjoissa Juva mainitaan ensikerran 1464. Juva oli aluksi kylä muiden Tarvasjoen kylien joukossa, mutta yhdeksi jakamattomaksi herraskartanoksi Juva muodostui viimeistään vuoteen 1540 mennessä, jolloin kartanon omisti Jaakko Olavinpoika Spåre. Hänen kanssaan Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa teki 25.2.1556 maanvaihтокаupan Juvasta ja Liedon Moisista.

Saatuana Juvan kartanon vesiputouksineen tällä tavoin haltuunsa kuningas Kustaa Vaasa teki siitä kiireen vilkkaa yhden niistä monista kuninkaankartanoistaan, joiden määrä oli yhtaikaa palvella, sekä keskitetyn paikallishallinnon keskuksina, että takapajuksen Suomen maataloudellisina mallitiloina.

Halikon ja Piikkiön kihlakunnissa oli jo keskiajalta ollut kaksi kuninkaankartanoa, Perniön Latokartano ja Sauvon Ruonankartano. Nyt Juvan lisäksi perustettiin Kaarinaan Lauste ja Kuusisto otettiin kirkolta kruunulle. Juvan voutikunnan voudiksi määrättiin Niilo Maunupoika. Heti ryhdyttiin kuninkaankartanolle suunnittelemaan uusia rakennuksia Paimionjoen rantatöyräälle. Tilikirjat kertovat mittavista rakennustöistä, jolloin rakennettiin mm. 7-tulisijainen pääarakennus. Kirjattu on rakentamiseen käytetyn 4000 tukkia, yli 2000 lautaa, 41000 tiiltä ja 2000 leiviskää tuohia. Saksasta tuotettiin kolmella hevosella 20 nippua akkunalasia ja 8 leiviskää akkunapuitelyijyä. Näin Tarvasjoelle tulivat ensimmäiset lasi-ikkunat vasikannahka-pergamenttiruutujen tilalle.

Vanha kuningas Kustaa Vaasa vieraili vastavalmistuneessa Juvan kartanossa kesällä 1558. Tileistä on luettavissa, että hän ja hänen seurueensa nautti kahdessa päivässä täällä 24 nisukakkua, 2 tynnyriä ohraleipiä, 1 tynnyrin ruisleipiä, 3 tynnyriä herrasolutta, 5 tynnyriä voudinoutta, 1 tynnyrin sotamiehenolutta, 1,5 leiviskää voita, 1/2 nautanruhoa, 1 lampaanruhon, 2 leiviskää sianlihaa, 1/2 tynnyriä silakoi- ja 1 nelikon tuoretta kalaa.

Tuolla matkalla Kustaa Vaasa lienee saanut huonon kuvan Juvan kuitenkin varsin hyvin alkaneesta maataloudesta, sillä jo seuraavana vuonna hän määräsi kuninkaankartanon siirrettäväksi Paimionjoen suulle Paimion Herrankartanoon, jonne myös uusi purettu pääarakennus muutettiin. Juva pysyi kuitenkin kruununkartanona ja esim. 1565 Juvalla oli sijoitettuna kuningas Eerik XIV 38 hevosta.

Prinkkalan herrojen kartanona

Ruotsin kuninkaas Eerik XIV ja Juhana III luopuivat isänsä osin epäonnistuneesta hallinto- ja mallitilakokeilusta ja suurin osa entisistä kuninkaankartanoista läänitettiin ansioituneille yksityishenkilöille. Niinpä 29.6.1568 Juhana III antoi Juvan Ruotsin laivaston laivapäällikölle Hannu Eerikinpojalle. Hän oli äitinsä puolelta Fleming-sukua ja oli 1563 nousut kuninkaan alitallimestariksi. Hän oli 1566 rakentanut äitinsä perintötilan Kaksikerran Brinkhallin asuinkartanokseen ja omisti myös Turun Isontorin Prinkkalan talon. Hänet korotettiin aatelisäätyyn 1576 ja hän oli mm. Viipurin ja monien Viron linnojen päällikkö tullen 1591 Turun linnan-päälliköksi.

Voi vain olettaa, että Hannu Eerikinpoika ei usein Juvalla ehtinyt valtakunnan asioita hoitaessaan. Ollessaan Turun linnanpäällikkönä hän 1597 joutui "maanpetturina" Ruotsin valtionhoitajan, Kaarle-herttuan, vangiksi ja menetti valtiolle omaisuutensa, sen mukana Juvan kartanon. Armahduksen jälkeen 1602

Juvan kartanon historiaa

Kuva 1930-luvulta Juvan kartanosta Paimiontieltä katsottuna.

hän sai sen kuitenkin takaisin. Nuijasodan päätöstaistelun aikana Hannu Eerikinpoika siis oli vankilassa, mutta hänen poikansa, Juvan seuraavat omistajat Svante ja Krister Hannunpoika olivat kuningas Sigismundin, Suomen käskynhaltijan ja poikien enon, Arvid Stålarmin joukoissa. Paettuun Liivinmaalle he kuitenkin kotimaahan palattuaan vanhoivat uskollisuuden valan Kaarle IX:lle 1602. Hannu Eerikinpoika kuoli 1608 ja haudattiin sukhautaan Turun tuomiokirkon Pyhän Johanneksen kuoriin.

Isän vielä eläessä 1604 Juva oli siirtynyt Svante Hannunpojalle. Hänenkin elämänsä oli ollut pitkää sotimista ja hän kuolikin pian vuosi isänsä jälkeen 1609 Liivinmaalla, jossa hän oli 500 ratsumiehen komentajana taistelut kaksi vuotta puolalaisia vastaan. Hänen jälkeensä läänitettiin Juva Krister Hannunpojalle 1611. Hänenkin oli kohonnut Suomen aatelilipuston ratsumestariksi. Elämänsä viimeiset vuodet hänkin joutui melkein yhtäjaksoisesti viettämään Venäjän vastaisella rintamalla Jaakko de la Gardien joukoissa Pihkovan piirityksessä kesällä 1612 ja kolmena seuraavana vuonna Novgorodin alueella haavoittuenkin Tihvinässä 1613. Hänenkin kuoli Narvassa syksyllä 1615.

Aika jolloin nuo Prinkkalan herrat Juva hallitsivat olivat Suomen historian levottomimpia aikoja. Maamme tilaa kuvataan erittäin kurjaksi. Nälkä ja puute kaikesta, raskaat verot ja sotaväenotto ja ylläpito rasittivat jatkuvasti kansaa. Krister Hannunpojan kuoltua kartano joutui hänen leskelleen Birgitta Kruusille, mutta hänenkin kuoli jo 1618. Nyt kartanon peri Hannunpoikien sisar Kristiina, joka oli naimisissa ruotsalaisen Svenstorpian herran Pentti Birgerinpojan kanssa. Näin Juvasta tuli kaukaisen Svenstorpian kartanon ulkotila pariksimmeneksi vuodeksi.

Kreivinaikaan Juvan kartanossa

Pentti Birgerinpoika ja Kristiina Hannuntytär myivät Juvan kartanon 6.5.1639 tehdyllä kauppa kirjalla Suomen kenraalikuvernööri, kreivi Pietari Brahelle saaden maksuksi kolme Ruotsissa sijainnutta taloa ja 128 riikintaalaria rahaa. Kreivi Brahe omistikin Juvan kartanon aina 1680 sattuneeseen kuolemaansa asti. Elettiin vielä 30-vuotisen sodan aikaa lähes kymmenen vuotta ja monia Tarvasjoenkin hakkapeliittoja oli vielä sodassa. Heistä eräät eivät sieltä kotiin palanneetkaan. Tultuaan Suomen kenraalikuvernööriksi 1637 asettui Brahe perheineen asumaan Turun linnaan. Sieltä hän teki tunnetut tarkastusmatkansa ympäri Suomea, ensimmäisen jo 1638. Ehkä hän jo tällä matkallaan oli tutustunut myös Juvaan ja katsonut sen ostamisen arvoiseksi. Joka tapauksessa hän vaimoineen oli matkannut silloin Härkätieltä pitkin Hämeeseen yöpyen seurakuntien pappiloissa ja kartanoissa.

Nähtyään maamme rappion, hän ryhtyi tarmokkaasti parantamaan epäkoh-tia. Teitä parannettiin, kestkievareita perustettiin ja postinkulku saatiin säännölliseksi postitalonpoikien avulla. Harvoin Brahe lienee Juvalla käynyt, mutta tarkkaan hän valvoi sen hoitoa. Tunnettu on, että vouti kreivin käsystä perusti Juvalla 1654 omenapuurhan kreivin

Paraisilla omistaman Mattholmin kartanon puutarhurin Anders Funcken opastuksella. Tämä tietävästi Tarvasjoen ensimmäinen omenatarha ei oikein ottanut onnistuakseen, ehkä liian arkojen lajikkeiden takia.

Pietari Brahen aikana perustettiin Turun Yliopisto 1640 ja suomenkielinen Raamattu ilmestyi 1642. Tultuaan toiseksi kaudeksi kenraalikuvernööriksi 1648 hänen rakastettu puolisonsa Kristiina Stenbock kuoli kesällä 1650. Saatettaan viamonsa hautaan Ruotsiin Pietari Brahe palasi tammikuussa 1651 Suomeen viideksi kuukaudeksi, mutta tietävästi ei enää palannut Suomeen sen jälkeen. Tuolloin keväällä 1651 hän oli Juvalla pidemminkin aikaa ja luultavasti silloin lahjoitti Marttilan kirkkoon tuon ensimmäisen suomenkielisen Raamatun. Jo kesällä 1650 hän ilmeisesti ennen puolisonsa kuolemaa oli myös vierailut Marttilassa lahjoittaen sinne saarnatuolin, joka oli kopio Turun tuomiokirkon saarnatuolista.

Ruotsista käsin Brahe hoiti kiinteästi Suomen asioita ja varmasti myös Juvan kartanon hoitoa. Aateliston valta oli hupussaan ja talonpoikien rasitus kasvoi. Juvan kartanon alaisia olivat tuolloin kaikki Marttilan nimismiespitäjän talot ratsutiloja tai virkataloja lukuunottamatta. Kartanoläänin voutina toimi vuodesta 1652 Sven Maununpoika Juvallenius. Hänen apunaan oli läänin hoidossa veronkantomies ja kartanon hoidossa puutarhuri, seppä, 2 renkiä, 2 paimenta ja 2 piikaa. Talolliset suorittivat kartanoon paitsi veroja, myös päivätoita.

Kaarle X Kustaan tultua kuninkaaksi Juvan kartanoläänin peruutettiin Brahelta kruunulle, mutta kreiville jäi hänen ostamansa kartano. Vuodesta 1659 kartanon kreivi oli vuokrannut kahdelle lampuodille, joiden oli ollut vaikea saada vuokraansa maksetuiksi, vaikka kreivi oli myöntänyt monta kertaa helpotuksia. Tulipalo oli polttanut 1676 osan kartanon rakennuksista ja erittäinkin 1669 ollut täydellinen halla- ja katovuosi vaikeutti seudun elämää. Tärkeä osa kartanoa oli Juvan kosken myllyt ja muikin teollisuus. Kun Turun piispa Juhana Gezelius vanh. 1668 perusti kirkolle oman kirjapainon, oli hän sen paperin turvaamiseksi perustanut paperimyllyn jonnekkin Marttilan silloiseen pitäjään. Paperi- ja maakariksi hän oli kutsunut saksalaisen Bertil Oberhärin. Asiantuntijat pitävät varmana, että tuo paperimylly olisi ollut Juvankoskessa. Kaksi vuotta paperintekoa kekeiltuaan Oberhär perusti oman paperitehtaan Pohjan pitäjän Tomasböleen, jota yleisesti kutsutaan Suomen ensimmäiseksi paperitehtaaiksi.

Kreivi Brahen kuoltua Juva oli hänen perillistensä hallussa, kunnes kartano ns. isossa reduktiossa peruutettiin kruunulle 1683. Kahta vuotta myöhemmin kartanosta tehtiin sotilasvirkatalo, Turun ja Porin läänin ratsuväkirykmentin Maskun komppanian ratsumestarin puustelli.

Juva sotilasvirkatalona

Juvan kartanosta tuli tärkeä sotilasvirkatalo, jossa asui lähinnä Kuninkaallisen Henkirakuunarykmentin Maskun komppanian päällikkö. Tarvasjoen eli silloisen Euran keskeistä merkitystä kuvastaa

se, että komppanian mm. Suuressa Pohjansodassa ollut lippu annettiin säilytettäväksi Tarvasjoen kirkkoon, josta se annettiin Kansallismuseoon 1870-luvulla.

Ensimmäinen virkatalon haltija oli ratsumestari Henrik Schauman vuosina 1685–1703. Hän johti komppaniaa Suuressa Pohjan sodassa 1700–1703 Liivinmaalla yleten majuriksi 1701 ja everstiluutnantiksi 1703, jolloin hänestä tuli rykmentin komentajan apulainen.

Juvan seuraava haltija oli ratsumestari Fredrik Armfelt. Hän johti komppaniaa 1703–1719 ensin Puolassa, Venäjällä ja Liivinmaalla, jonne Armfeltin komppania oli vetäytynyt Venäjältä Pultavan tappion jälkeen. Suomeen palannut komppania taisteli täällä venäläisiä vastaan, kunnes sen oli vetäydyttävä Ruotsiin. Seuraavaksi Armfelt vei komppaniaa vielä kohtalokkaaseen Norjan sotaan tuoden sen kuningas Kaarle XII kaatumisen jälkeen yli tunturien lumimyrskyssä Ruotsiin. Nyt hän pyysi eron virastaan.

Armfeltin seuraaja komppanian päällikkönä ratsumestari Märten Thessleff toi Maskun komppanian Isonvihan päätyttyä kotimaahan. Hänelle oli Juva määrätty virkataloksi 1719, mutta jo 1921 Juva muutettiin saman komppanian kapteenin virkataloksi, jona Juva oli Ruotsin vallan loppuun asti.

Tuona aikana Juvalla oli 12 virkatalon haltijaa, joilla jokaisella olisi oma mielenkiintoinen historiansa. Kerron kuitenkin heistä vain kahdesta, koska heidän pojistaan tuli Ruotsin hovin ja Suomen autonomisen suuriruhtinaskunnan alkuvuosien huomatuimmat valtiomiehet.

Juvan virkatalonhaltijaksi tuli 1754 majuri Magnus Wilhelm Armfelt. Lähes heti 1856 hänen tultua Juvan päärakennus paloi ja se rakennettiin uudelleen. Siinä vielä nykyisin kunnossa olevassa talossa syntyi 1.4.1757 (31.3. toisten lähtien mukaan) Kustaa Mauri Armfelt. Hänen isoisänsä oli ollut kovaonninen Isonvihan suomalaisten ylipäällikkö ja johti 1718 epäonnistunutta Ruotsin sotaretkeä, jossa Kaarle XII kaatui ja paluu-Suomeen oli tuskien taival. Myös isä oli soturi, josta myöhemmin tuli kenraalimajuri ja Turun maaherra. Juvalla ollessa perheen kuitenkin sanotaan eläneen hyvin vaatimattomasti, eikä isä varattomuuden takia pystynyt tukemaan poikien koulutusta.

Kustaa Mauri Armfelt.

Kustaa Maurin kerrotaan perineen esi-isänsä komeuden ja kauneuden, niin että jo hänen pelkkä ulkomuotonsa hurmasi ihmiset. Itse hän kertoo nelivuotiaana nähneensä Juvalla unen, jossa haltiat lupasi hänelle onnea sekä täyttää kolme hänen toivomustaan. Epäroimättä poika ilmaisi toivovansa kaikkien niiden rakkautta, jotka hän halusi voittaa puolelleen, tahtovansa tulla sotilaaksi ja voittaa venäläiset sekä saavuttaa suuren hallitsijan suosion. Kaikki nuo kunnianhimoiset toivomukset täyttyivät: ensimmäinen koko elämän aikana, toinen kun hän oli päällikkönä sodassa venäläisiä vastaan ja Värälän rauhanneuvottelijana ja kolmas jo 1780, kun hän ulkomaanmatkalla voitti kuningas Kustaa III elinikäisen suosion.

Kustaa Mauri Armfeltin vaiherikas elämä Ruotsin hovin tärkeimpänä miehenä koko Kustaa III valtakauden ajan, lähet-

tilään eripuolilla Eurooppaa, maanpa-kolaisuus ja vainon vuodet kuninkaan kuoltua, paluu Ruotsiin ja palvelut maalle, sekä Venäjän valloittua Suomen nousu Suomen asainhoitajaksi, kenraalikuvernööriksi Venäjän hovissa, ovat loistavinta henkilöhistoriaa Suomessa. Hänen pojastaan Alexander Armfeltista tuli aikoinaan ministerivaltiosihteeri 1842–76 toisen kuuluisan Tarvasjoen pojan Robert Henrik Rehbindein jälkeen. Hänen ehdotuksestaan Aleksanteri II hyväksyi mm. Suomen rahakannan uudistuksen ja v:n 1863 valtiopäivien koollekutsun.

Juvaa hallitsi 1782–1785 kapteeni Reinhold Johan Rehbinde ja hänen perheensä mukana, tullessa 5-vuotias, Robert Henrik-poika. Hänestä kasvoi, ensiksi Turussa ja Tukholmassa lakimieheksi valmistuttuaan Turun hovioikeuden asessori. Ollessaan Turun Hovioikeuden edustana Pietarissa Aleksanteri II mieltäytyi häneen ja määräsi valtiosihteeriksi (myöh. ministerivaltiosihteeriksi) Suomen asioita hoitamaan. Hoitaessaan tätä virkaa kuolemaansa asti hän mm. laati Suomen hallitusmuodon, vaikutti Vanhan Suomen liittämiseen muun Suomen yhteyteen ja edisti Suomen taloudellista kehitystä.

Monista muistakin Juvan pojista olisi paljon kerrottavaa, kuten mm. Juvan viimeisen kapteenin, kapteeni Anders Pryt-sin pojista, joista Lars oli etevä lääkäri ja Lars Adolf kuoli Gävleborgin läänin maaherrana.

Juvan viimeiset vuosisadat

Sen jälkeen kun Suomen ruotujakoiset rykmentit oli vuonna 1810 hajoitettu, Juvan kapteenipuustelli oli maamme muiden sotilasvirkatalojen tavoin vuokrattuna milloin millekin yksityishenkilölle. Myös myllyt olivat vuokralla ja kaikki kolme myllyä toimivat lähes koko 1800-luvun. Ratasmyllyn yhteyteen perustettiin 1831 saranvanutuslaitos. Se toimi ainakin 1860-luvulle asti kolmen eri valkkarin johtamana. Kartanon vuokraajana toimi 1827–30 Antti Koutsu.

Juvan vuokraajienkin aikana kartano toimi muiden kantatalojen tavoin, jolloin oman työväen lisäksi talon torpparit autoivat päivätöissä. Vuokraajaa arvostettiin ja yleisesti puhuttiin Juvan herras-ta. Pitkään Juvaa vuokrasi Paimiossa syntynyt Matti Jaakonpoika, joka tuli Juvalle 1831 ja vuokrasi 1865 asti. Jälki-maailma muistaa surullisen tarinan hänen Edla-tyttärestään s. 1836, jolla piti olla häät kartanossa juhannuksena 1859.

Valmistelut olivat jo pitkällä, kunnes morsian sairastui rajuun kuumetautiin ja kuoli 20.06.1859 neljä päivää ennen häitä. Kutsut oli lähetetty ja häät valmisteltu, eikä peruutusta enää voitu ilmoittaa. Kartanoon johtavan tien päässä oli juhla-portti, johon nyt kirjoitettiin lause: ”Ajakaa hiljaa pihaan, talossa on surua.” Näin häistä tuli hautajaiset. Hautakivi lähellä kirkon seinää sen länsipäässä kertoo vieläkin Edla Matintyttären surullista tarinaa.

Juva sai 1867 eturivin maanviljelijän vuokraajaksi, kun Kiskossa syntynyt Karl Robert Lindström tuli kartanoon. Hän oli ollut Paarskylän ja Sandön kartanoiden tilanhoitajana ja saanut niistä hyvät suositukset. Hänen vaimonsa Matilda os. Bruce oli Tanskassa oppinsa saanut meijerikko, joka ryhtyi pitämään kartanossa meijeriä. Se laajeni 1889 alueelliseksi Juvan meijeriksi ja Tarvasjoen Marttilan Meijeri Oy:ksi. Kartanon karja oli seudun laajin ja ensimmäinen AY-karja.

Heillä oli kaksi poikaa Karl, josta myöhemmin tuli Ypäjän asemapäällikkö ja Werner Sakeus, joka jatkoi isän ammatia Juvan vuokraajana. Werner oli vasta 13-vuotias isän kuollessa, mutta äidin opastuksessa hän ryhtyi isännöimään heti rippikoulun käytyään. W.Z. Lindström-

Juvakosken aikana Lounais-Suomen Sähkövoikasi valtiolta Juvan kosken ja rakensi siihen 1915 maakunnan ensimmäisen sähkövoimalaitoksen.

W.Z. Juvakoski avioitui 1903 Marttilan edistyskellisen nimismiehen I.E. Sjömanin tyttären Helmin kanssa. He olivat aktiivisesti perustamassa ja johtamassa monia Tarvasjoen yrityksiä ja yhdistyksiä. W.Z. Juvakoski toi Tarvasjoelle puhelimen, oli perustamassa maamiessuura, maataloustuottajia, suojeluskuntaa, säästöpankkia jne. Hän oli myös Tarvasjoen viimeinen kuntakokouksen esimies ja ensimmäinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja. Helmi-rouva taas toimi martoissa ja lotissa.

W.Z. Juvakoski oli ostanut 1934 kartanon omaksi. Hän kuoli keväällä 1940. Helmi Juvakosken kuoltua perikunta myi kartanon pellot ja metsät eri omistajille. Kartanon päärakennuksen puistoineen osti johtaja Aimo Laukka. Hän myös kunnosti kartanon rakennuksia ja ympäristöä. Nykyisin kartanon omistaa hänen tyttärensä Päivi ja Sakari Kankaanpää. Historiastaan rikas kartanon alue on edelleen Tarvasjoen tärkeimpiä matkailukohteita ja sille toivoisi enemmän julkisuutta ja sen historiaan kiinnostusta.

Vanhoja muistoja Juvalta

On hämärä sateentihruinen marraskuun päivä. Olen saapunut vierailulle Satu ja Ilmari Juvakosken kauniiseen kaupunkikotiin Turun Puolalankadulle. Olohuoneessa, jossa istumme, on huonekaluja jotka aikoinaan ovat luoneet interiöörin Juvan kartanossa. Huoneen tunnelma, hämärä päivä ja kahvin tuoksu aivan kuin kutsuvat esiin muistoja vanhalta Juvalta, muistoja joita ainoa voi löytää enää vain Sadun ja Ilmarin kertomana. Muita muistelijoita kun ei enää ole noista ajoista tarinoimassa.

Ilmari Juvakosken korkea ikä, jo yli 94 vuotta, tekee muistille tepposia, mutta Satu-rouva kertoilee sitä elävämmin. Hänen omat muistikuvansa Juvalta alkavat vasta 1930-luvun puolivälistä, kun hän kihlattuna saapui ensi kerran Tarvasjoelle. Juvalla elettiin tuohon aikaan oikeaa vanhaa hyvää aikaa. Werner Zakeus ja Helmi Juvakoski olivat saaneet 1934 valtiolta oikeuden ostaa kartanon omakseen, jota he jo toisessa polvessa olivat vuokralaisina viljelleet. Nyt oli yritetty saada maanviljelys parhaaseen kuntoon. Rakennuksia oli kunnostettu. Laajaan puutarhaan, jossa oli ollut vanhoja, kansanperinteen mukaan jo Pietari Brahen aikaisia omenapuita, oli istutettu uusia omena-, luumu- ja päärynäpuita. Niiden satoa riitti runsaasti myytäväksikin asti.

Talolla oli hyvä ja uskollinen työväki. Oli Leinot ja Laineet. Navetantäyttä karjaa hoiti ammattinsa osaava karjakko. Kartanon vaiheilla riitti elämää. Isäntä oli monessa riennossa mukana. Hän oli kunnanvaltuuston puheenjohtaja. Säästöpankin, puhelinyhdistyksen ja meijerin hallinnossa kului aikaa kuten paikkakunnan yhdistystenkin toiminnassa. Silti hän oli mukana talon töissä. Pitäjällä häntä sanottiin Juvan herraksi ja arvovaltaa lienee ollut, josta kerrottiin erästä tarinaa. Nuoren Suomen tasavallan ensi vuosina opettaja kysyi Euran koulussa: ”Kuka on Suomen korkea-arvoisin henkilö?” Tuohon muuan poika oli vastannut: ”Eikös se mahra Juvan herra olla.”

W.Z. Juvakoski oli ollut vasta 13 vuotias jäädessään isästä orvoksi. Matilda Lindström oli kuitenkin tarmokas emäntä, joka pystyi jatkamaan valtion kanssa vuokrasopimusta ja sai sen siirrettyä pojalleen ennen kuolemaansa 1898. Hänen ansiotaan oli ollut myös Juvan kehittynyt meijeritoiminta, joka vuosisadan vaihteessa oli laajentunut koko alueen maatalouden tuotantolaitokseksi.

W.Z. Juvakoski oli tarmokkaasti alkuunpanemassa Tarvasjoella niitä uudistuksia, joita Marttilan edistyskellisen

Vanha maisemakortti Juvan kartanosta kertoo sen olevan Marttilassa.

nimismies I.E. Sjöman ajoi Marttilan emäpitäjän alueella. Niinpä suuresti oli Juvakosken ansiota puhelimen tulo Tarvasjoelle heti 1898 sekä Maamiessuran perustaminen tänne 1900. Kiinteää yhteyttä Sjömaniin lisäsi se, että hän oli rakastunut nimismiehen vielä alaikäiseen Helmi-tyttäreeseen.

Herttainen Helmi-rouva

Suvulla on paljon muistoja Helmi Juvakoskesta. Nimismies Sjömannilla oli 19 lasta, joista 11 eli aikuisiksi. Helmin lapsuudessa raivosi pitäjällä ankara kurkkumätäepidemia, johon kuoli paljon lapsia. Nopeasti etenevä tauti iski Sjömanin neljään tyttäreeseen, jotka kaikki luultiin jo kuolleiksi, kun lääkäri saapui taloon. Pulssia ei enää keneltäkään tuntunut ja

lääkäri asetti peilin heidän suunsa eteen todetakseen hengityksen. Näin hän tote- si kolme tytärtä jo kuolleiksi, mutta Helmin suun edessä peili vielä huurtui. Jo kuolleeksi luultua tyttöä alettiin hoitaa vaihtokylvyillä ja hän alkoi tervehtyä. Vielä vanhanakin hän kertoi pilke silmäkulmassa kuinka hän oli pahastunut, kun oli kuullut pitäjällä kerrotun, että oli se harmi kun se rumin Sjömanin tyttäristä jäi eloon.

Helmi Sjöman oli juuri täyttänyt 18 vuotta, kun hän avioitui W.Z. Juvakosken kanssa. Hän oli miestänsä 9 vuotta nuorempi. Äidiksi hän tuli vuotta myöhemmin, kun Irma-tytär syntyi 1904. Perhe lisääntyi Ilmarilla 1906, Iineksellä 1908 ja Robertilla 1919. Nuori emäntä ryhtyi innolla hoitamaan uutta kotiaan,

Juvan kartanon ala-pytinki, K.M. Armfeltin syntymäkoti.

johon hän nopeasti kiintyi. Erityisesti häntä viehätti Juvan kaunis luonto ja seudun väestön kiinteät ja lämpimät ihmissuhteet. Juvankoski virtasi vielä vapaana. Keväinen jäidenlähtö ja tulvat oli komea näytelmä. Sitä seurasi tukinuitto tuoden seudulle uittomiehet. Jokivarren lehdot ja kartanon puisto kukkivat suven kauneutta. Maatalouden rytmi toi keväällä lehmät ulos. Sitten seurasi heinäseipäät ja heinäkorjuu. Syksyn kultasi kypsä vilja. Lumen saartamassa kartanossa oli oma viehätysensä.

Helmi teki Juvasta erittäin vieraanvraisien kodin. Vieraita tuli ja meni ja kaikista pidettiin huolta. Kun voimalaitosta rakennettiin oli kolmisen vuotta rakennustyömaan toimisto Juvalla ja sinne olivat myös majoitettuna rakennusmestarit ja insinöörit. Sukurakkaana hän otti joka suvi kesävieraita, jotka asuivat eripuolilla kartanoa ja olivat täysihoidossa. Kun talvisota syttyi, tuli kaupungeista sukulaisia ja ystäviä Juvalle suojaan, niin että kaikki eivät olleet sinne mahtua. Samalla he toivat myös omaisuuttaan, jota oli kaikkialla. Erityisesti Satu muistaa sotien ajalta kaksi helsinkiläistä everstinrouvaa perheineen, jotka tunsivat olonsa turvalliseksi vain Juvalta.

Juhlia Juvalta

Monet juhlat ovat myös piirtyneet muistoihin. Synn juhliin antoi milloin häät, lakkiaiset, vuosipäivät tai ammatin valmistuminen, milloin taas huomattavat vieraat. Juhlat katkaisivat arjen aherruksen ja ne järjestettiin huolella. Musiikista juhlissa olivat jo 1910-luvulta korkeatasoisesti pitäneet huolen saksalainen Gaudlitzin perhe, jonka äiti oli kuitenkin suomalainen os. Lindholm.

Eräs hienoimmista juhlista Juvalta olivat Irma Juvakosken ja Viljo Turtolan häät. Samoin muistetaan tanskalaisen Kongens Livjaeger Korpsin kymmenen upseerin vierailu Juvalta heinäkuussa 1935. Seurueen isäntinä olivat Suojeluskuntain komentaja kenraali Lauri Malmberg, silloinen eversti A.E. Martola ja ev. luutnantit Hannelius, Schauman ja Vaala. Hienon juhlan päätteeksi Juvakosket tarjosivat seurueelle lounaan, jossa emäntien taidot saivat suurta kiitosta. Tarvasjoella oli tuolloin korkeatasoinen suojeluskunnan mieskuoro, jonka juhlissa laulamista monista lauluista muistetaan erityisesti tanskankielellä laulettu Tanskan kansallislaulu.

Juva Ilmari Juvakosken muistoissa

Ilmarille isä oli kertonut monia lapsuuden muistoja ja kuvannut elämää viime vuosisadalla. Hänen isänsä Karl Robert Lindström oli ollut mm. tilanhoitajana Perniössä Paarskylän kartanossa, jota Mannerheimit tuolloin omistivat. Heiltä hän oli saanut hyvän työtodistuksen, joka auttoi Juvankin vuokralle saantiin. Karl Robertin aikana Juvan päärakennukseen oli tehty korkeampi saliosa, jossa kihlakunnanoikeus piti istuntoja. Myös vankeja säilytettiin Juvalla käräjien ajan ja kuljetettiin eteenpäin. Isä Zakeuksella olikin eräs karkea muisto lapsuudesta. Hän nukkui alarivissä yhdessä Fredrik veljensä kanssa, kun keskiyöllä kuului lähestyviä askeleita ja kahleiden kalinaa. Päivällä taloon tuotu kahlevanki tuli aivan heidän vuoteensa viereen. Pojat olivat heränneet, mutta teeskentelivät nukkuvansa. Hetken heitä katsottuaan vanki lähti astelemaan talon toisessa päässä olevaan huoneeseensa, jossa vartija oli nukahtanut.

Vapaussodan ajalta Ilmarilla on itse omakohtaisia muistoja. Vaikka isä oli suojeluskunnan päällikkö, sai hän olla

Werner Zakeus Juvakoski. Häntä kutsuttiin pütäjällä "Juvan herraksi". Monen toimen ja yrityksen mies.

oman työväen suojeluksessa rauhassa. Erityisen jännittänyt oli tilanne, kun punaiset ottivat kartanosta hevosen omaan käyttöönsä tai se huhtikuun yö, kun punaiset lähtivät Turusta Lahteen. Eräänä yönä ovelle koputettiin ja isä meni avaamaan. Ilmari kuuli kuinka viereisessä huoneessa neuvoteltiin. Paikkakunnalta punaisten mukana lähtenyt punaisten päällikkö oli isälle hyvin tuttu ja Ilmari uskoo, että hän pyysi itselleen ja perheelleen suojelusta sodan jälkiselvittelyissä, jota isä myös antoi heille.

Asevelvollisuutta suorittaessaan hän kävi RUK:n kurssin 19 ja oli kesäleirillä Parolassa vänrikkinä. Siellä hän sai ilmoituksen, jossa Turun kaupungin palokunta haki paloupeeriharjoittelijaksi. Hän haki tointa ja tuli Turkuun 1933 palokuntaan. Tästä hän nousi ensin palomestariksi ja 1941 Turun kaupungin palopäälliköksi sosiaalidemokraattien äänillä. Tehtävä oli vaikea erityisesti sota-ajan pommitusten aikana. Palokunnassa oli rohkea ja hyvä miehistö. Eräs heistä oli Juvalta lähtöisin.

W.Z. Juvakoski oli Tarvasjoen kunnanvaltuuston ensimmäinen puheenjohtaja 7.5.1940 tapahtuneeseen kuolemaan-

sa asti. Kerrotaan, että hän oli kutsunut valtuuston kartanoon viimeiseen kokoukseensa hänen johdolla 1940, kun talvisota eli vaikeinta vaihettaan. Valtuusto pohti monia asioita mm. sotalaisten lähettämistä Ruotsiin, ilmavalvontatornin rakentamista nykyiselle Tarvas-Hovin kalliolle ja kaatuneiden perheiden tukemista. Huoli isänmaan kohtalosta painoi raskaana valtuutettujen mieltä. Kun valtuusto oli päättynyt ja isäntäväki oli portailta saattamassa valtuutettuja kotiin, kuului Suurilan suunnalta kovaa lentopommien räjähtelyä. Niitä oli pudonnut Lyömästen kalliolle.

Kartano jäi nyt Helmi Juvakosken isännöityteen. Hän hoiti kartanoa kymmeniä vuosia. Siksi suku, joka jo aikaisemminkin oli kiireisinä työaikoina pyrkinyt auttamaan, yritti omien töittensä ohella auttaa enemmän Juvalla. Helmi otti työnjohtajia, mutta työvoimasta oli pulaa ja ikäkin painoi ja viimein hän päätti vuokrata kartanon Tuure Koskiselle. Kun Helmi Juvakoski 1968 kuoli perikunta möi Juvan. Nyt Juva on vain muistoissa; hyvissä ja rikkaissa muistoissa, mieltävät Satu ja Ilmari. Muistot ovat muistoja, mutta elämä jatkuu. Niin on Juvallakin.

Menneen muistelua

Herrasmannilla isännöivät siihen aikaan Anton ja Helli Knaapi. Tämä tapaus sattui heidän olonsa keskivaiheilla eli 1923.

Tapana oli siihen aikaan ja vielä paljon jälkeekin, että kesäisin joutokarja laidunnettiin metsässä. Kotimäeltä alkava monikymmenhehtaarinen alue oli aidattu ympäriinsä jo kauan ennen heitä.

Keväällä vanha riukuaita tarkistettiin, korjattiin ja vahvistettiin uuden laidunkauden käyttöön. Veräjät, tienkulkijain kiusat, asetettiin paikoilleen ja suljettiin kesän ajaksi.

Sinne laskettiin ummassa olevat lehmät, kantavat hiehot ja nuorempia, alle vuodenvanhoja lehmänalkuja, jotka jo pysyivät aidan takana.

Joku mökkiläinen saattoi pyytää hieholleen kesälaidunta ja luvan saatuaan pyytäjien määrä lisäantäyty vuosittain. Vieraita hiehoja oli monena kesänä kolmannes koko laumasta. Näiden omistajia oli Marttilasta, Aurasta ja Karinaisista asti. Karjan lukumäärä vaihteli vuosittain 10–20 eläimeen.

Maksuksi kesälaitumesta sovittiin näisten 12 tuntinen työpäivä jokaisesta kuukaudesta, jonka eläin oli metsässä.

Nämä päivät tehtiin rukiinleikkuussa ns. elopäivinä, kuten paikallisen puhettavan ilmaus kuuluu, pintihommista tai perunamaalla.

Isäntä arvosti tehtyjä työpäiviä. He olivat lähes ilmaista työvoimaa taloon, sillä mullien syömisiä metsässä hän ei pitänyt kovinkaan suuriarvoisena.

Laitumen ruokamäärästä oltiin kahta mieltä. Isäntä sanoi sen olevan runsasruohoinen ja sateisena kesänä se ehkä olikin sitä. Kuivana kesänä syötävät olivat vähäisempiä ja viimeistään silloin hävisivät lehtipuiden alut. Marjanvarret eivät nauoille kelpaa.

Juomapaikkojakaan ei montaa ollut ja niiden kuivuessa oli kotimäellä, saunan takana, astioita, joiden täyttäminen kannetulla vedellä oli navetta-apulaisten työtä.

Joskus karjakko antoi suolaa juomapaikan läheisyyteen. Kivennäiset olivat harvinaisempia. Vieraiden eläinten omistajat kävivät silloin tällöin hoidokkejaan katsomassa ja taputtelemassa. Vähäiseksi kuitenkin jäi mulleille kanssakäyminen ihmisten kanssa.

Kesä 1923 kului tavanomaisesti. Metsässä oli 16 eläintä, omia ja vieraita. Tuli syksy sateineen ja ilmatkin viilenivät. Vieraat hiehot vietiin yksi toisensa jälkeensä.

Työpäivät oli jo tehtynä.

Monet ihastelivat, että eläin oli kasvanut ja lihonut kesän aikana. Karvakin oli puunoksien kiiltäväksi sukima. Monisa-

naisesti kiitellen he taluttivat hiehonsa metsästä ja samalla jo tilattiin laidunpaikka seuraavaksi kesäksi.

Toiset valittivat: ”Jos keväällä olisin tiennyt, ettei metsässä ole mitään syötävää, vain marjanvarsia ja suuria puita, niin enpä olisi Mansikkiani tänne tuonut. Katsokaa, miten laiha se on. Hyvä, jos jaksaa kotiin kävellä. Vielä sellainen maksu. Monta raskasta työpäivää eläimen nälän kärsimisestä.”

Kaikki ne sentään olivat elossa ja kesän yli pysytelleet yhtenäisenä laumana. Vanhemmalla lehmällä oli kello kaulassa ja tämän kilinä sai nuoremman seuraamaan.

Talon omasta karjasta otettiin ensimmäiseksi navettaan syyspoikivat, olivatpa ne vanhempia lehmä tai hiehoja. Joukko väheni. Viimein oli jäljellä enää kaksi, joista karjakko, Saima Scharlin, sanoi, että apua pitäisi saada niiden kiinnottamiseen. Hänen apulaisinaan ei enää päässyt lähellekään. Ne olivat villiintyneet, kun ei enää ollut kellokastakaan.

Lypsykarja peltolaitumelta oli jo navetassa.

Miehillä oli omat kiireensä. Oli kynnot, puinnit ja ojankaivuuta lapiolla kilometrimäärin ennen maan jäätymistä. Isäntä oli kaikessa mukana.

Metsämulleista ja veräjistä puhuttiin, mutta aika vaan kului ja mitään ei tapahtunut hiehojen hyväksi. Onneksi oli sen verran lämmintä, etteivät juomavedet jäätyneet. Heiniä ja muutakin syötävää vietiin saunan taakse. Aamulla ne olivat poissa. Syöjät kävivät vain pimeän aikana. Kukaan ei ollut niitä nähnyt.

Karjakko oli kiusaantunut. Kuuluuko tämä huoli yksin minulle? Tuntuu, kuin isäntä ei olisi koko asiasta kiinnostunut. Hän oli kiireinen mies –, mutta sittenkin.

Joku tien kulkija kertoi nähneensä hienot. Huomatessaan ihmisen ne loikkivat kuin hirvet metsän pimentoon.

Ratkaisu tähän pulmaan tuli oudon tapauksen kautta.

Oli jo joulukuun toinen päivä. Isäntä lähti Turku-matkalle. Jo silloin kulki yksi autovuoro Kyröntietä, kuten tänäänkin. Aamulla menen ja illalla palatan.

Emäntä oli päättänyt käydä Mäkilässä eli Vormistossa, jossa hänellä oli kummityttö, Hanna, joka juuri tänään täytti puoli vuotta. Moninaisilta emännäntöiltään hän ei kuitenkaan ehtinyt siellä päivällä käymään ja niin meno jäi illaksi. Hän oli arka lähtemään pimeälle metsätielle yksin ja siksi hän pyysi Saima-karjakkoa kaverikseen. Hän lupautui ja niin he pääsivät lähtemään vasta navettaiden tultua tehdyksi. He syyttivät pie-

nen öljylyhdyn ja lähtivät kävelemään noin puolentoista kilometrin matkaa pimeässä metsässä.

Turusta tuleva linja-auto, jossa isäntä tuli kaupunkimatkaltaan, oli Herrasmannin kohdalla noin kahdeksan aikaan.

Lastenhoitaja oli jo laittamassa pikkuisia nukkumaan isännän tullessa.

Hän kertoi, missä naiset olivat ja isäntäkin lähti Mäkilä kohti. ”Menen ainakin vastaan, jos en sinne asti ehti” oli isäntä lähtiessään sanonut.

Hänellä ei ollut minkäänlaista valaistusta, vaan uskoi osaavansa tutun tien ilmankin. Maassa oli lunta hiukan ja alkukuun kapea sirppi valaisi sen verran, että tien kuja erottui metsän puilta ylöspäin katsoessa.

Ensimmäinen veräjä oli pajan luona. Se toi hetkeksi mieleen hiehot, jotka villeinä loikkivat jossain täällä. Pitäisi olla aikaa niillekin....

Missä lienee monitouhaisen miehen ajatukset liikkuneet metsätietä edetessä? Ehkäpä kaupunkimatka.

Matkan keskivaiheilla, synkimmässä kohdassa, kuului yllättäen korviahuu- maava laukaus ja luodin mennessä oikean olan yli karvalakkia hipoen, hän kuuli sen menon.

Mies oli tyrmistynyt. Läheltä meni.

”Kuka siellä?” hän sai kysytyksi.

Hetken ei kuulunut mitään. Teki mieli rynnätä perään, mutta siellähän oli ase ja ties kuinka suuri joukko? Laukauksen ääni tuntui korvissa vielä.

Jäädessään seisomaan samaan kohtaan aivankuin jatkoa odottaen, hän kuuli rissujen rasahtelua ja poistuvien askelten ääntä sammalikossa.

Naiset olivat vielä Mäkilässä isännän ehtiessä tienne.

”Meinasin joutua joulupaistiksi”, hän yritti iloisesti selittää, vaikka oli pelästynyt itsekin.

Naiset eivät suostuneet lähtemään metsätielle, vaikka oli lyhty ja nyt isäntäkin. He tulivat kotiin ns. peltotien kautta, josta matka tuli paljon pitemmäksi.

Huomispäivänä hiehot pois metsästä, oli isännän luja päätös valvoessaan unetonta yötä tapauksesta järkyttyneenä.

Uuden päivän tullen isäntä käveli ampumapaikalle ja löysi tien oikealta puolelta sammalikosta vähäiseen lumeeseen painuneet suurikokoiset nahkasaappaitten jäljet, joissa kummassakin oli ollut viinon lyöty paikka isovarpan kohdalla. Jäljet hävisivät enemmän kuljetulle tielle.

Kuka oli tämä salametsästäjä, jonka yritys päättyi näin?

Hiehojen vaelluksen on loputtava ja samalla houkutus niiden ampumiseen! Apuväkeäkin oli pyydetty oman väen lisäksi mullijattiin.

Aina kekseliäs ja nokkela Saarisen

Lauri Vistolasta ehdotti, että väsytetään ne juoksemalla. Se oli isännästäkin hyvä ehdotus ja niin tehtiin. Yhden miehen juoksu-osuus oli noin puoli tuntia, toisen jatkaessa välittömästi. Sääntönä oli, että koko ajan eläimiä ohjattiin kotipihan ja navetan suuntaan. Isäntä itsekin juoksi oman osuutensa. Hän oli mies parhaissa voimissaan, isokokoinen ja vahva.

Muutaman tunnin uuvutuksen jälkeen joku sai kierrettyä hiehon hännän vähäisen koivun ympärille. Ote kesti, samoin puu ja häntä. Joukolla käärittiin huohottava eläin naruihin, köysiin ja kettin- gein ja vietiin navetan tyhjään karsinaan.

Myöhemmin kerrottiin, ettei kunnan lypsylehmää siitä koskaan tullut, vaikka kesyyntyikin.

Isompi hieho seurasi aluksi kaverinsa juoksua jättäytyen viimein väsyneenä suuren metsän suojaan. Sitä ei saataisi kiinni.

Ennenkuin joulukuun hämärä vaihtui pimeydeksi Herrasmannin mäellä, niin isännän oman aseensa luoti lopetti villiintyneen hiehon vaelluksen.

Vihdoinkin saatiin veräjät auki.

Isäntää salaperäinen ampuminen askarrutti kauan. Hän ei tietänyt kenenkään vihaavan itseään. Kukaan ei myöskään tietänyt hänen olevan liikkeellä mainittuna iltana. Ilmaisen joulupaistin toivossa ampuja odotti hiehojen kulke- mista. Näin sen täytyi olla.

Kuka ampuja oli, jäi ratkaisematta? Hänen on kuitenkin pitänyt tuntea metsän polut ja tiet jopa pimeällä.

Isäntä kuului suojeluskuntaan, käyden ampumarajoituksissa säännöllisesti. Hän tunsii lähiseudun ampujat ja ampuma-aseiden omistukset, jotka siihen aikaan olivat harvinaisempia. Ainoa todiste oli suurehkon, paikaton saappaanpohjan jättämät jäljet. Olisi mahdollista näin vähin perustein lähteä ampujaa tavoittelemaan. Paikattuja saappaita pitivät muutkin.

Tapaus oli paikkakunnan puheenaiheena kauan unohtuen vähitellen.

Vain lapset pitivät huolen, että tapauksesta puhuttiin.

Ampumakohta metsässä oli paikka, joka piti ohittaa juosten, vaikka olisi ollut kesäinen päivä. Mielikuviutus ja kekseliäisyys korvasi sitä, mikä sen ajan lapsilta puuttui. Heidän mielikuvissaan ampuja oli jatkuvasti metsässä, siksi piti juosta, olla nopeampi. Yksin metsätielle ei heitä saatu lähtemään, viakka asia olisi ollut kuinka tärkeä.

Kylän lapsista on varttunut aikuisia jo monessa polvessa tuon tapauksen jälkeen ja väki on vaihtunut moneen kertaan. Paikka, jossa Herrasmannin isäntä oli lähellä loppuaan, ei enää ole monenkaan tiedossa. Onhan tapauksesta kulu- nut tuo 77 vuotta.